

IKV PAX
CHRISTI

***PRAKTISCHE VOORSTELLEN
OM NEDERLAND
KERNWAPENVRIJ TE MAKEN***
Beleidsadvies aan Minister Frans Timmermans

www.ikvpaxchristi.nl

COLOFON

Over IKV Pax Christi & NoNukes

NoNukes is IKV Pax Christi's campagne voor een wereld vrij van nucleaire wapens. IKV Pax Christi zet zich in voor vrede, verzoening en gerechtigheid in de wereld. Samen met mensen in conflictgebieden werken wij aan een vreedzame en democratische samenleving. Hierbij betrekken wij mensen in Nederland, die zich net als IKV Pax Christi willen inzetten voor duurzame politieke oplossingen voor crisis- en oorlogssituaties. IKV Pax Christi bundelt kennis, kracht en mensen voor dat ene doel: vrede nu!

Het NoNukes team van IKV Pax Christi informeert, mobiliseert en spreekt zich uit voor nucleaire ontwapening. Dit doen we door middel van eigen onderzoek, ICAN-campagnes, contacten met politici en publicaties. Bezoek onze website voor meer informatie: www.nonukes.nl

De geschreven inhoud van deze publicatie mag worden geciteerd en gereproduceerd, mits de bron van de gebruikte informatie wordt vermeld. IKV Pax Christi ontvangt graag een exemplaar van het document waarin naar deze publicatie wordt verwezen.

Auters: Wilbert van der Zeijden & Krista van Velzen

Fotocredit voorpagina: RS Deakin, [onder creative commons licentie](#)

© *IKV Pax Christi 2013*

Adres:

Godebaldkwartier 74

3511 DZ Utrecht

Nederland

www.ikvpaxchristi.nl

Postadres:

Postbus 19318

3501 DH Utrecht

Nederland

info@ikvpaxchristi.nl

SAMENVATTING

In de eerste maanden van uw ministerschap werd u meteen flink aan de tand gevoeld over uw plannen ten aanzien van de in Nederland aanwezige kernwapens. U vroeg begrijpelijkerwijs om tijd. Tijd om met bondgenoten te overleggen en tijd om met uw eigen collega's en adviseurs tot een heldere en realistische beleidsnotitie te komen die u dit voorjaar aan de Kamer zult sturen.

De verwachtingen werden in december flink opgeschroefd met de motie Omtzigt die door een ruime meerderheid van de kamer wordt gesteund. De motie stelt dat de kernwapens in Nederland nutteloos en gevaarlijk zijn, dat niet moet worden geïnvesteerd in modernisering, dat dialoog in de NAVO en met Rusland geen vooruitgang brengt en dat verwijdering een harde doelstelling moet zijn van uw beleid (Tweede Kamer, 2012).

De motie biedt u een krachtig mandaat om een einde te maken aan de langstlepende discussie over deze bommen. De motie en de wetenschap dat 87% van de Nederlandse bevolking achter u staat (DPES, 2011), bieden u de historische mogelijkheid om een einde te maken aan ruim 50 jaar kernwapens in Nederland.

IKV Pax Christi mengt zich al jaren in dit debat en probeert met kabinet, ministeries en politieke partijen mee te denken over realistische en praktische stappen, zoals verwoord in onze rapporten over het NAVO-kernwapenbeleid *Withdrawal Issues* (Snyder & van der Zeijden, 2011) en *Exit Strategies* (van der Zeijden, et al., 2012). Het is vanuit die expertise dat IKV Pax Christi u dit ongevraagde beleidsadvies stuurt.

Wij vinden het bijzonder belangrijk dat het debat over de verwijdering van kernwapens wordt gevoerd op basis van feiten, wat nu niet altijd het geval is. Zo is het niet waar dat Rusland veel meer tactische nucleaire wapens (TNW) heeft – dat is een ongefundeerde bewering uit de koker van NAVO-staffers als Guy Roberts en Ian Stallion. Ook is het niet waar dat alleen de NAVO mag besluiten tot terugtrekking. Dat is een vertekening van de waarheid oorspronkelijk afkomstig van de U.S. State Department. In werkelijkheid mag Nederland zelf of in samenspraak met de V.S. beslissen. De vraag is of Nederland het politiek aandurft.

Met dit in het achterhoofd formuleren wij in dit beleidsadvies een aantal minimale verwachtingen waaraan uw beleidsnotitie in onze ogen moet voldoen. Daarnaast bevat dit document een flink aantal praktische aanbevelingen.

IKV Pax Christi is actief betrokken bij discussies in en over de NAVO. We spreken in die hoedanigheid regelmatig met alle relevante personen. Ambassadeurs, adviseurs, experts, beleidsmakers van de landen maar ook de vertegenwoordigers van de NAVO International Staff. We denken vanuit die hoedanigheid graag constructief met u en uw departement mee over strategie, te verwachten druk en over de kansen die er momenteel liggen om de boeken in te gaan als de minister en de regering die Nederland dan toch eindelijk verlost van die kernwapens.

Wilbert van der Zeijden en Krista van Velzen,

28 januari 2013, Utrecht

AANBEVELINGEN

Ten aanzien van de Nederlandse kernwapentaak:

- Formuleer een helder antwoord op de vraag hoe en voor wanneer Nederland een einde wil maken aan de plaatsing van kernwapens in Nederland.
- Informeer de Amerikaanse overheid over de wens en het voornemen plaatsing van kernwapens in Nederland te beëindigen en informeer de Kamer over de voortgang van die besprekingen.

Ten aanzien van de kosten van de Nederlandse kernwapentaak:

- Geef de Kamer een overzicht van directe en indirecte kosten van de Nederlandse kernwapentaken.
- Garandeer dat de modernisering van de B61 op geen enkele wijze zal leiden tot kosten voor Nederland.
- Neem in de beraadslagingen over vervanging van de F-16 openlijk de afweging over de Nederlandse kernwapentaak mee.
- Spreek u uit voor een politiek en maatschappelijk debat over financiering – zowel publiek als privaat – van kernwapens.

Ten aanzien van NAVO-beleid

- Nodig Belgische, Duitse, Italiaanse en Turkse ambtsgenoten uit om de Nederlandse wens tot beëindiging van kernwapenplaatsing in Europa te volgen en samen een gesprek aan te gaan met de landen die zorgen hebben over de toekomst van de NAVO zonder B61's.
- 'Ontkoppel' de wens tot vermindering van het aantal Russische non-strategische kernwapens van de wens om Amerikaanse kernwapens te verwijderen uit Europa.

Ten aanzien van transparantie van beleid

- Praat open over kernwapens in Nederland. Maak een einde aan het ambiguïteitbeleid.
- Maak een geïnformeerde discussie mogelijk door zoveel mogelijk documenten over 50 jaar kernwapens in Nederland te declassificeren.
- Geef openheid van zaken over de Nederlandse inzet en strategie in NAVO-verband op dit thema. Wat zegt Nederland in de Nuclear Planning Group, de High Level Group, de Weapons Control & Disarmament Committee, de NATO Russia Council en de North Atlantic Council. Welke voorstellen worden namens Nederland gedaan. Wat vinden bondgenoten hiervan.

Ten aanzien van democratische verantwoording van beleid

- Verwelkom een actieve inbreng van de Kamer met betrekking tot het formuleren van doelen, kaders en mandaat.
- Organiseer de evaluatie van de Nederlandse inbreng in NAVO beleidsdiscussies waar mogelijk openbaar en met een grotere rol voor het parlement.
- Gebruik de Motie Omtzigt en de wetenschap dat 87% van de Nederlandse bevolking zegt van kernwapens af te willen als mandaat om de plaatsing van kernwapens in Nederland te beëindigen.
- Bepleit binnen de NAVO inzage voor nationale parlementen in alle politieke NAVO-documenten, waaronder ook NAVO-ontwerpverdragen en statements.

Ten aanzien van timing

- Benadruk voortaan dat besluitvorming over plaatsing van kernwapens geen verantwoordelijkheid is van de NAVO maar van de individuele lidstaten, in samenspraak met de Verenigde Staten.
- Formuleer een helder tijdspad en deel dit waar mogelijk publiekelijk. Een realistisch tijdspad: Nederland gebruikt 2013 om met de V.S. tot een *besluit* te komen over terugtrekking van de nog in Nederland aanwezige kernwapens en een beëindiging van de Nederlandse kernwapentaken. Nederland kondigt in 2014, als gastheer van de Nuclear Security Summit, aan dat Nederland op het punt staat vrij te zijn van Hoog Verrijkt Uranium en Plutonium (en dus van kernwapens). In de rapportage aan de NPV Review Conference werkt Nederland deze aankondiging verder uit. Tegelijkertijd overlegt Nederland achter de schermen in 2013 en 2014 met bondgenoten over het opvangen van de gevolgen van de verwijdering. Uiterlijk in 2015 tijdens de NPV Review Conference verklaart Nederland zichzelf kernwapenvrij. Nederland en de NAVO-bondgenoten melden bij de RevCon dat de NAVO haar beleid van nuclear deployment heeft aangepast en toewerkt naar verwijdering van alle Amerikaanse kernwapens uit Europa. Nederland roept Rusland op om het goede voorbeeld te volgen.

DE NEDERLANDSE KERNWAPENTAAK

Minister Verhagen noemde in 2010 de motie Van Velzen/Azough “ondersteuning van bestaand beleid” (Minister Verhagen, 2010). In die motie riep de Kamer de Regering op om aan Amerikaanse ambtsgenoten over te brengen dat Nederland niet langer hecht aan de bescherming van het Europees grondgebied door middel van in Europa geplaatste Amerikaanse kernwapens en de verwijdering van deze wapens wenselijk te achten (Tweede Kamer, 2010). Dat lijkt sindsdien consistent de basis te zijn voor Nederlands beleid, tenminste, in woord. In december 2012 werd door u en door de meerderheid van de Kamer in de motie Omtzigt herhaald dat de Tactische Nucleaire Wapens (TNW) nutteloos en gevaarlijk zijn en verwijderd kunnen worden (Tweede Kamer, 2012).

De Nederlandse kernwapentaak bestaat uit verschillende aspecten. Nederland biedt ten eerste onderdak aan ongeveer 20 B61-kernbommen (Kristensen, 2012). De plaatsing van Amerikaanse kernwapens op Nederlands grondgebied maakt deel uit van een bilaterale overeenkomst tussen Nederland en de Verenigde Staten, waarvoor in 1960 een eerste ‘Stockpile Agreement’ werd getekend.ⁱ Op Vliegbasis Volkel in de gemeente Uden liggen deze kernwapens in speciaal daarvoor ontworpen bunkers (Kristensen, 2005).

Naast plaatsing, draagt Nederland de zorg voor het onderhouden en waar nodig aanpassen van de infrastructuur op vliegbasis Volkel. Ook de veiligheid op en rond de basis behoort tot de verantwoordelijkheden van Nederland. De precieze afbakening van verantwoordelijkheden is vastgelegd in bilaterale “Service to Service Tactical Arrangements”.ⁱⁱ

En dan is er de rol voor Nederlandse F-16’s en hun piloten. In geval van gebruik van de B61-kernbommen, zijn het Nederlandse piloten die met Nederlandse F-16’s missies uitvoeren. Ook de afspraken over verantwoordelijkheden bij het uitvoeren van nucleaire missies zijn in eerste instantie bilateraal geregeld. Al in 1962 tekenden Nederland en de V.S. een eerste “Bilateral Military Implementation Agreement”.ⁱⁱⁱ

Wij verwachten niet minder dan dat u in de beleidsnotitie volledige openheid van zaken geeft over de Nederlandse kernwapentaak. In de V.S., in Brussel en in Duitsland wordt gewoon open gepraat over de aanwezigheid van deze kernwapens, dat kan in Nederland dus ook. Daarbij hopen wij dat u de volgende aanbevelingen serieus overweegt:

- Formuleer een helder antwoord op de vraag hoe en voor wanneer Nederland een einde wil maken aan de plaatsing van kernwapens in Nederland.
- Informeer de Amerikaanse overheid over de wens en het voornemen plaatsing van kernwapens in Nederland te beëindigen en informeer de Kamer over de voortgang van die besprekingen.

KOSTEN

Hoewel Nederland niet langer waarde hecht aan de aanwezigheid van B61 kernwapens, draagt Nederland wel nog de kosten die de kernwapentaken met zich meebrengen. De Verenigde Staten draaien op voor alle kosten die direct te maken hebben met de B61-bommen die in vredestijd in Amerikaans beheer blijven. Ook de moderniseringskosten, 10 miljard dollar voor 400 B61-bommen (Kristensen, 2012), worden door de V.S. betaald, al gaan er stemmen op in de Amerikaanse senaat om ook een financiële bijdrage te eisen van 'Europa' (Seay III, 2012). Nederland betaalt aanleg, onderhoud en beveiliging van alle infrastructuur, zoals bunkers, landingsbanen en de beveiliging van vliegbasis Volkel. Indirect zijn aan de kernwapentaken meer kosten verbonden: Zo moeten rampenbestrijdingsdiensten extra worden getraind en toegerust om na een stralingsongeval juist te handelen.

Nederland betaalt ook voor het uitvoeren van nucleaire missies. De vliegtuigen die daarvoor nodig zijn worden door Nederland betaald: aanschaf, onderhoud, certificering. En de piloten worden door Nederland betaald: opleiding, training en salariskosten. De hoogte van die kosten wordt momenteel door de Nederlandse overheid niet gedeeld met parlement of bevolking.

Ook is er weinig aandacht voor de invloed van de Nederlandse kernwapentaak op de keuze voor een vervangend toestel voor de huidige F-16. Als Nederland na vervanging nog kernwapenmissies moet kunnen uitvoeren, dan is eigenlijk alleen de F-35 (JSF) geschikt (Grant, 2010). Behoud van de kernwapentaak limiteert Nederland dus in haar keuze voor aanschaf van defensiematerieel. En het aanpassen van de JSF voor nucleaire missies moet ook door Nederland worden bekostigd.

De afgelopen jaren kiezen bedrijven en financiële instellingen er steeds vaker voor niet langer te investeren in kernwapens (ICAN, 2012). IKV Pax Christi juicht dit toe en presenteert op 14 februari met de Eerlijke Bank Wijzer een rapport over investeringen in kernwapens (EBW, 2013). Als het de Nederlandse overheid ernst is de condities te creëren voor een wereld vrij van kernwapens, dan is naast politieke moed ook een kentering nodig in denken over de financiering van kernwapenarsenalen. Bij het uitbannen van andere wapens met 'inhumane impact', zoals landmijnen en clusterprojectielen, speelt Nederland op gepaste wijze een voortrekkersrol. Die rol past Nederland bij het uitbannen van kernwapens ook, mits Nederland zich verlost van de TNW.

Van uw beleidsnotitie verwachten wij dat u ingaat op het probleem van geheimhouding van de kosten van de Nederlandse kernwapentaken. En dat u een visie uit de doeken doet met betrekking tot het 'definancieren' van kernwapentaken.

Daarnaast hopen wij dat u de volgende aanbevelingen serieus in overweging neemt:

- Geef de Kamer een overzicht van directe en indirecte kosten van de Nederlandse kernwapentaken.
- Garandeer conform de motie Omtzigt dat de modernisering van de B61 op geen enkele wijze zal leiden tot kosten voor Nederland.
- Neem in de beraadslagingen over vervanging van de F-16 openlijk de afweging over de Nederlandse kernwapentaak mee.
- Spreek u uit voor een politiek en maatschappelijk debat over financiering – zowel publiek als privaat – van kernwapens.

NAVO-BELEID vs. NATIONAAL BELEID

De poging van de NAVO om tot een nieuw gezamenlijk nucleair beleid voor de Alliantie te komen leidde in 2010 tot een nieuw Strategisch Concept (NAVO, 2010) en in 2012 tot een Defence and Deterrence Posture Review (NAVO, 2012). In beide gevallen slaagde de NAVO er niet in consensus te vinden over nieuw beleid ten aanzien van kernwapens. Daarom werd gekozen beleid ongewijzigd te laten. Wel werd nadrukkelijk een opening gehouden voor wijzigingen in de toekomst (Seay III, 2012; Hogebrink, 2012).

De NAVO verbindt reductie of verwijdering van kernwapens aan twee voorwaarden: Alle bondgenoten moeten instemmen en wijzigingen moeten het gevolg zijn van afspraken met Rusland. Beide uitgangspunten blokkeren nodeloos de verwijdering van de kernwapens uit Nederland. De zorg om Russische kernwapens is terecht – de vraag is of een soort uitruil van kernwapens dan een verstandig uitgangspunt is. Zo'n uitruil zal leiden tot een duur, langlopend en intrusief systeem van verificaties (Spencer, 2002). Daarnaast is niet duidelijk waarom Rusland zou willen dat de NAVO haar Amerikaanse kernwapens uit Europa terugtrekt. Rusland begrijpt dondersgoed dat deze wapens militair geen enkel nut dienen. Maar ze bieden Rusland wel een politiek excuus om eigen vergelijkbare wapens buiten de discussie te houden (Sutyagin, 2012; Sokov, 2011).

De NAVO en Rusland doen er beter aan de succesvolle stapsgewijze eenzijdige initiatieven van de jaren 80 en 90 te volgen, waarbij beide kampen vrijwillig kernwapens verminderden. Dan is geen lastig verificatiemechanisme nodig en kunnen overbodige kernwapens snel worden verwijderd. Het verwijderen uit Europa van de B61's is in zo'n proces een passende eerste stap. Daarbij is van belang te benadrukken dat het aantal Russische TNW veel minder lijkt te zijn dan wat nog te vaak wordt aangenomen in Europa (Sutyagin, 2012; Kristensen, 2012). Er is door Rusland de afgelopen jaren al flink gesneden in het arsenaal, uit bezuinigingsoverwegingen maar ook om nadrukkelijk 'in evenwicht' te komen met de NAVO.

De consensusregel is ook een probleem. Hoe lang laat Nederland toe dat een handjevol landen eist dat Nederland nutteloze wapens houdt? Strikt genomen is consensus niet nodig als het gaat om plaatsing van kernwapens. Dat er nuclear sharing bestaat is NAVO-beleid. Maar waar de kernwapens liggen en welke landen nucleaire missies uitvoeren is dat niet! Zoals Griekenland en het Verenigd Koninkrijk een aantal jaar geleden de B61's verwijderden in samenspraak met de Amerikanen (Meier, 2009; Snyder & van der Zeijden, 2011), zo kan Nederland dat ook doen. De Nederlandse overheid nam ten onrechte aan dat alleen NAVO-consensus een einde kan maken aan plaatsing van kernwapens in Nederland. Gelukkig is dat niet waar.

We verwachten dat u in de beleidsnotitie tenminste benadrukt dat Nederland zelf verantwoordelijk is voor de keuze wel of niet door te gaan met het huisvesten van Amerikaanse kernwapens. Daarnaast hopen we dat u de volgende voorstellen en aanbevelingen in overweging neemt:

- Nodig Belgische, Duitse, Italiaanse en Turkse ambtsgenoten uit om de Nederlandse wens tot beëindiging van kernwapenplaatsing in Europa te volgen en samen een gesprek aan te gaan met de landen die zorgen hebben over de toekomst van de NAVO zonder B61's.
- 'Ontkoppel' de wens tot vermindering van het aantal Russische non-strategische kernwapens van de wens om Amerikaanse kernwapens te verwijderen uit Europa.

TRANSPARANTIE VAN BELEID

In 2012 gaf uw voorganger minister Rosenthal aan te betreuren dat het niet gelukt was een publiek debat te organiseren over NAVO-beleid (Tweede Kamer, 2012). Net als zijn voorganger, minister Verhagen, benadrukte hij gedurende zijn ambtstermijn meerdere malen dat hij transparantie nastreefde. Het is aan u om de daad bij het woord te voegen. Nederland zou een actievere rol moeten spelen in het bewerkstelligen van een transparante manier van besluitvorming binnen de NAVO door niet alleen transparantie te bepleiten in Brussel, maar ook transparant te opereren in Den Haag. Naast woorden, ook daden.

Uit het Nationaal Verkiezingsonderzoek van 2010 blijkt dat 87% van de Nederlandse bevolking vindt dat Nederland geen kernwapens op haar grondgebied moet hebben (DPES, 2011; van der Zeijden, 2011). Toch is er in Nederland nauwelijks publiek debat over deze wapens (DVB, 2012), die al sinds de jaren 60 in Nederland aanwezig zijn. De weigering van de Nederlandse overheid om feiten en overwegingen te delen met bevolking en parlement, heeft ieder inhoudelijk debat onmogelijk gemaakt. De oorspronkelijke overeenkomsten met de V.S. uit de jaren '60 zijn nog tot na 2030 geclassificeerd.^{iv} Er is geen informatie over de huidige kosten van de Nederlandse kernwapentaak en geen informatie over de uitvoering van de kernwapentaak. Er is daarnaast geen informatie over de rol van deze kernwapens in het Nederlandse denken over oorlogsvoering.

We verwachten dat u in de beleidsnotitie aangeeft welke concrete stappen u zult nemen ten aanzien van een transparanter debat. Openlijk praten over de aanwezigheid van kernwapens in Nederland is daarbij een minimale voorwaarde waaraan voldaan moet worden, als u een transparant debat niet in de weg wilt staan.

We hopen dat u de volgende voorstellen serieus in overweging neemt:

- Praat open over kernwapens in Nederland. Maak een einde aan het ambiguïteitbeleid.
- Maak een geïnformeerde discussie mogelijk door zoveel mogelijk documenten over 50 jaar kernwapens in Nederland te declassificeren.
- Geef openheid van zaken over de Nederlandse inzet en strategie in NAVO-verband op dit thema. Wat zegt Nederland in de Nuclear Planning Group, de High Level Group, de Weapons Control & Disarmament Committee, de NATO Russia Council en de North Atlantic Council. Welke voorstellen worden namens Nederland gedaan. Wat vinden bondgenoten hiervan.

VERANTWOORDING VAN BELEID

Nauw verwant aan het gebrek aan informatie, is het gebrek aan verantwoording van de Nederlandse inbreng in NAVO-discussies in het algemeen en in kernwapendiscussies binnen de NAVO in het bijzonder.

Uw notitie zou – naast plannen voor meer transparantie van beleid - ook een visie kunnen bevatten over hoe parlement en bevolking de mogelijkheid wordt geboden mede de kaders te scheppen waarbinnen ministers en vertegenwoordigers in Brussel kunnen opereren. Zoals dat bij Nederlandse inbreng in andere belangrijke internationale organisaties al wel gebeurt. Alleen dan wordt het in de toekomst mogelijk de inzet en behaalde resultaten te evalueren.

Inbreng en evaluatie door het parlement betekent ook dat Nederland als lidstaat met een steviger mandaat kan opereren in Brussel. In de huidige situatie is eigenlijk alleen in de V.S. sprake van een daadwerkelijke rol voor de volksvertegenwoordiging in het aangeven van rode lijnen en beleidsdoelen. “Dit komt nooit door de Senaat” geldt als reëel argument in discussies in NAVO-verband. “Dit is een minimale voorwaarde van het Nederlandse parlement” zou een normale zin moeten worden. Na decennialange geheimzinnigheid is nodig dat u proactief de Kamer informeert over de inhoud van discussies in NAVO-verband en dat u meer ruimte biedt aan het parlement om op inhoudelijke gronden in discussie te gaan over de gewenste inbreng van Nederland en over de mate waarin Nederland erin is geslaagd geformuleerde doelen te verwezenlijken. ^v

Het gebrek aan discussie en verantwoording in de lidstaten draagt er, in onze ervaring, aan bij dat het debat binnen de NAVO vaak niet op grond van feiten en uitgewerkte meningen wordt gevoerd, maar op grond van ongecontroleerde aannames en zelfcensuur. Het gebrek aan mandaat van vertegenwoordigers van landen zorgt er ook voor dat landen vatbaar blijken voor oneigenlijke diplomatieke druk.

Wij verwachten dan ook dat u in uw beleidsnotitie openlijk bespreekt hoe u van plan bent een inhoudelijk debat met parlement en bevolking te stimuleren.

Meer specifiek hopen wij dat u zult ingaan op de volgende concrete voorstellen:

- Verwelkom een actieve inbreng van de Kamer met betrekking tot het formuleren van doelen, kaders en mandaat.
- Organiseer de evaluatie van de Nederlandse inbreng in NAVO beleidsdiscussies waar mogelijk openbaar en met een grotere rol voor het parlement.
- Gebruik de Motie Omtzigt en de wetenschap dat 87% van de Nederlandse bevolking zegt van kernwapens af te willen als mandaat om de plaatsing van kernwapens in Nederland te beëindigen.
- Bepleit binnen de NAVO inzage voor nationale parlementen in alle politieke NAVO-documenten, waaronder ook NAVO-ontwerpverdragen en statements.

TIMING

Timing is alles. Wil Nederland van de B61's op haar grondgebied af, dan kan dat. Maar het vergt wel een actieve inzet van de Nederlandse overheid en een zekere bereidheid om druk van bondgenoten het hoofd te bieden en een bereidheid met bondgenoten om de tafel te gaan zitten om te overleggen hoe eventuele gevolgen van verwijdering van kernwapens (werkelijke en gepercipieerde) kunnen worden opgevangen. Verwijdering zal hoe dan ook politiek en financieel kosten met zich mee brengen. Estland, Litouwen en Hongarije zullen vragen hoe Nederland dan denkt dat NAVO-solidariteit vorm gegeven moet worden. Van een deel van de NAVO-staf in Brussel mag worden verwacht dat ze zowel achter de schermen als publiekelijk zullen willen testen hoe standvastig Nederland in haar voornemen is. Maar het levert ook wat op! In Nederland zal een overgroot deel van de bevolking verwijdering waarderen, zowel om principiële ethische als om financiële redenen. Binnen Europa zal er naast kritiek ook veel steun zijn voor verwijdering. En buiten Europa zal het in diplomatiek verkeer iets opleveren, in die zin dat Nederland niet langer opzij kan worden gezet als hypocriet land: Een grote mond over kernwapenprogramma's van anderen, maar ondertussen kernwapens huisvesten en oefenen voor het gebruik van kernwapens in oorlogstijd.

Wij verwachten dat u in de beleidsnotitie aangeeft conform de motie Omtzigt actief beleid te voeren met als doel de verwijdering van kernwapens uit Nederland en dat u concreet aangeeft wanneer en in welke fora stappen zullen worden genomen. Daarnaast hopen we dat u de volgende voorstellen in overweging neemt:

- Benadruk voortaan dat besluitvorming over plaatsing van kernwapens geen verantwoordelijkheid is van de NAVO maar van de individuele lidstaten, in samenspraak met de Verenigde Staten.
- Formuleer een helder tijdspad en deel dit waar mogelijk publiekelijk. Een realistisch tijdspad: Nederland gebruikt 2013 om met de V.S. tot een besluit te komen over terugtrekking van de nog in Nederland aanwezige kernwapens en een beëindiging van de Nederlandse kernwapentaken. Nederland kondigt in 2014, als gastheer van de Nuclear Security Summit, aan dat Nederland op het punt staat vrij te zijn van Hoog Verrijkt Uranium en Plutonium (en dus van kernwapens). In de rapportage aan de NPV Review Conference werkt Nederland deze aankondiging verder uit. Tegelijkertijd overlegt Nederland achter de schermen in 2013 en 2014 met bondgenoten over het opvangen van de gevolgen van de verwijdering. Uiterlijk in 2015 tijdens de NPV Review Conference verklaart Nederland zichzelf kernwapenvrij. Nederland en de NAVO-bondgenoten melden bij de RevCon dat de NAVO haar beleid van nuclear deployment heeft aangepast en toewerkt naar verwijdering van alle Amerikaanse kernwapens uit Europa. Nederland roept Rusland op om het goede voorbeeld te volgen.

BIBLIOGRAFIE

DPES, 2011. *Data 2010*. [Online]

Available at: http://www.dpes.nl/pages/nko_2010.php.

[Geopend 18 01 2013].

DVB, 2012. *Beleidsreactie evaluatie IOB: Tactische diplomatie voor een Strategisch Concept 2010*. Den Haag: Dienst VeiligheidsBeleid.

EBW, 2013. *Praktijkonderzoek Kernwapens*, Den Haag: Eerlijke Bank Wijzer.

Grant, R., 2010. Nukes for NATO: Extended deterrence will go on, and the F-35 Fighter will take up the burden. *Aiforce Magazine*, Issue July 2010, pp. 42-45.

Hogebrink, L., 2012. *NATO's DDR shows that consensus is not possible*. [Online]

Available at: <http://www.nonukes.nl/blog/nato-s-deterrence-and-defence-posture-review-shows-that-consensus-is-not-possible>

[Geopend 21 01 2013].

ICAN, 2012. *Don't Bank on the Bomb*, Cape Town: International Network for the Abolition of Nuclear Weapons.

Kristensen, H. M., 2005. *U.S. Nuclear Weapons in Europe*, Washington DC: Federation of American Scientists.

Kristensen, H. M., 2012. *B61-12: NNSA's Gold-Plated Nuclear Bomb Project*, Washington DC: Federation of American Scientists.

Kristensen, H. M., 2012. *Non-Strategic Nuclear Weapons*, Washington DC: Federation of American Scientists.

Meier, O., 2009. *German Nuclear Stance Stirrs Debate*. [Online]

Available at: http://www.armscontrol.org/act/2009_12/GermanNuclearStance

[Geopend 16 01 2013].

Minister Verhagen, M., 2010. *Brief regering; Reactie over de uitvoering van de motie Van Velzen/Azough over de wenselijkheid van terugtrekking van Amerikaanse kernwapens uit Europa - NAVO*. [Online]

Available at: <http://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vifi6hdj7ozw>

[Geopend 21 01 2013].

NAVO, 2010. *Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept*, Brussel: NAVO.

NAVO, 2012. *Deterrence and Defence Posture Review*, Brussel: NATO.

Seay III, E. T., 2012. *Dissecting the DDR*, London: ACA/BASIC/IFSH.

Seay III, E. T., 2012. *Escalation by Default? The future of NATO nuclear weapons in europe*, London: European Leadership Network.

Snyder, S. & van der Zeijden, W., 2011. *Withdrawal Issues: what NATO countries say about the future of tactical nuclear weapons in Europe*, Utrecht: IKV Pax Christi.

Sokov, N., 2011. NATO-Russia Relations After the Withdrawal of US NSNW from Europe. In: M. Chalmers & A. Somerville, red. *If the Bombs Go*. London: RUSI, pp. 59-64.

Spencer, J., 2002. A Realistic Strategy for Controlling Tactical Nuclear Weapons. In: T. Susiluoto, red. *Tactical Nuclear Weapons: Time for Control*. Geneve: United Nations, pp. 47-51.

Sutyagin, i., 2012. *Atomic Accounting: a new estimate of Russia's non-strategic nuclear forces*, London: RUSI.

Tweede Kamer, D. S. G., 2010. *De motie Van Velzen/Azough over de wenselijkheid van terugtrekking van Amerikaanse kernwapens*. 32 123 V, nr. 86. [Online]

Available at: http://www.europa-nu.nl/id/viel8rgpzgyl/motie_motie_van_velzen_azough_over_de [Geopend 18 01 2013].

Tweede Kamer, D. S. G., 2012. 33400 V, nr. 100, *Motie van het Lid Omtzigt cs.*. Den Haag: sn

Tweede Kamer, D. S. G., 2012. *Behandeling van Stemmingen Moties Buitenlandse Zaken*. [Online]

Available at: <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ev0/vj5lxtkqraz4> [Geopend 18 01 2013].

Tweede Kamer, D. S. G., 2012. *Overheid.nl Officiële Bekendmakingen*. [Online]

Available at: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28676-166.html> [Geopend 18 01 2013].

Tweede Kamer, D. S. G., 2012. *Verslag van een Algemeen Overleg, vastgesteld 4 januari 2012*, 28 676. [Online]

Available at: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28676-142.html> [Geopend 18 01 2013].

van der Zeijden, W., 2011. *Nederlandse bevolking wil af van kernwapen*. [Online]

Available at: <http://vredessite.nl/kernwapens/2011/ikv1103.html> [Geopend 16 01 2013].

van der Zeijden, W., Snyder, S. & Ekker, P. P., 2012. *Exit Strategies: the case for redefining NATO consensus on U.S. TNW*, Utrecht: IKV Pax Christi.

NOTEN

ⁱ Nederland en de V.S. ondertekenden op 25 januari 1960 een eerste 'Stockpile Agreement'. Dit document is geclassificeerd en kan sindsdien zijn aangepast of vervangen.

ⁱⁱ De bilateral "service to service tactical arrangements" zijn geclassificeerd. De eerste arrangements dateren uit de jaren 60. Wijzigingen worden in overleg tussen de beide landen besproken.

ⁱⁱⁱ De 'bilateral military implementation arrangement' dateert van 16 januari 1962. Omdat dit document niet openbaar beschikbaar is, is ook onduidelijk of het sinds die tijd is aangepast of vervangen.

^{iv} Nederland en de V.S. ondertekenden op 25 januari 1960 een eerste 'Stockpile Agreement', een 'bilateral military implementation arrangement' op 16 January 1962 en verscheidene 'service to service tactical arrangements' sinds die tijd. Al deze documenten zijn nog steeds geclassificeerd en kunnen sinds de genoemde data zijn aangepast of vervangen.

^v De NAVO is de enige intergouvernementele organisatie die zelfs niet de meest rudimentaire voorzieningen heeft voor het openbaar maken van informatie. Zelfs bestaand beleid wordt vaak niet met de bevolking van de lidstaten gedeeld. De Alliantie blijft op die manier een gesloten organisatie die zichzelf op onnodig grote afstand zet van de bevolking. Zie voor een aanzet tot debat over dit onderwerp:

<http://www.natowatch.org/transparency>

